

62015CJ0268

EUROOPA KOHTU OTSUS (suurkoda)

15. november 2016 (*1)

„Eelotsusetaotlus — Põhivabadused — ELTL artiklid 49, 56 ja 63 — Olukord, mille kõik asjaolud on liikmesriigisisesed — Liikmesriigi lepinguväline vastutus kahju eest, mis on isikutele tekitatud liidu õiguse rikkumisega, mille saab süüks panna siseriiklikule seadusandjale ja siseriiklikele kohtutele”

Kohtuasjas C-268/15,

mille ese on ELTL artikli 267 alusel Cour d’appel de Bruxelles’i (Brüsseli apellatsioonikohus, Belgia) 24. aprilli 2015. aasta otsusega esitatud eelotsusetaotlus, mis saabus Euroopa Kohtusse 8. juunil 2015, menetluses

Fernand Ullens de Schooten

versus

État belge,

EUROOPA KOHUS (suurkoda),

koosseisus: president K. Lenaerts, asepresident A. Tizzano, kodade presidendid R. Silva de Lapuerta, M. Ilešić, L. Bay Larsen, M. Berger, A. Prechal ja E. Regan ning kohtunikud A. Rosas, C. Toader, M. Safjan (ettekandja), D. Šváby, E. Jarašiūnas, C. G. Fernlund ja C. Vajda,

kohtujurist: Y. Bot,

kohtusekretär: ametnik V. Tourrès,

arvestades kirjalikus menetluses ja 24. mai 2016. aasta kohtuistungil esitatut,

arvestades seisukohti, mille esitasid:

—

F. Ullens de Schooten, esindajad: advokaadid E. Cusas, J. Derenne, M. Lagrue ja N. Pourbaix,

—

Belgia valitsus, esindajad: J.-C. Halleux, C. Pochet ja S. Vanrie, keda abistasid advokaadid L. Grauer, R. Jafferli ja R. van Melsen,

—

Euroopa Komisjon, esindajad: J.-P. Keppenne ja W. Mölls,

olles 14. juuni 2016. aasta kohtuistungil ära kuulanud kohtujuristi ettepaneku,

on teinud järgmise

otsuse

1

Eelotsusetaotlus käsitleb ELTL artiklite 49, 56 ja 63, ELL artikli 4 lõike 3 ning tõhususe ja liidu õiguse esimuse põhimõtete tõlgendamist.

2

Taotlus on esitatud Fernand Ullens de Schooteni ja État belge'i (Belgia riik) vahelises kohtuvaidluses, mis puudutab lepinguvälise vastutuse tuvastamise kaebust, mis on Belgia riigi vastu esitatud põhjusel, et Belgia seadusandlik ja kohtuvõim on väidetavalt rikkunud liidu õigust.

Õiguslik raamistik

Belgia õigus

Kuninglik määrus nr 143

3

30. detsembri 1982. aasta õigusakti arrêté royal no 143 fixant les conditions auxquelles les laboratoires doivent répondre en vue de l'intervention de l'assurance maladie pour les prestations de biologie clinique (kuninglik määrus nr 143, millega kehtestatakse tingimused, millele laboratooriumid peavad vastama laborimeditiini teenuste rahastamiseks ravikindlustusest) (Moniteur belge, 12.1.1983), mida on muudetud 30. detsembri 1988. aasta programmseaduse (Moniteur belge, 5.1.1989) artikliga 17 (edaspidi „kuninglik määrus nr 143“), artikli 3 lõikes 1 on ette nähtud, et selleks, et kliiniliste analüüside laboratooriumid saaksid ministre de la Santé publique'ilt (rahvatervise minister) tegevusloa ja et Institut national d'assurance maladie-invalidité (riigi haigus- ja töövõimetuskindlustuse amet, INAMI) nende teenuseid rahastaks, peavad neid laboratooriume käitama isikud, kellel on õigus osutada laborimeditiini teenuseid, see tähendab arstid, apteekrid või keemiaalase ülikooliharidusega isikud.

Tsiviilseadustik

4

Code civil'i (tsiviilseadustik) artikli 2262bis lõikes 1 on ette nähtud:

„Kõik võlaõiguslikud nõuded aeguvad kümne aasta jooksul.

Erandina esimesest lõigust aeguvad kõik lepinguvälisel vastutusel põhinevad kahju hüvitamise nõuded viie aasta jooksul alates päevast, mis järgneb päevale, mil kannatanu sai teada kahju tekkimisest või suurenemisest ning vastutavast isikust.

Teises lõigus nimetatud nõuded aeguvad igal juhul kahekümne aasta jooksul alates päevast, mis järgneb päevale, mil leidis aset kahju põhjustanud sündmus.“

Riigi finantshalduse seadus

5

17. juuli 1991. aasta õigusakti lois coordonnées sur la comptabilité de l'État' (riigi finantshalduse seadus) (Moniteur belge, 21.8.1991) põhikohtuasjas kohaldatava redaktsiooni artiklis 100 oli sätestatud:

„Ilma et see piiraks aegumist muude õigus- või haldusnormide või kokkuleppe alusel, on aegunud ja riigi suhtes lõplikult kustunud:

1°

nõuded, mida ei ole õigus- või haldusnormide kohaselt esitatud viie aasta jooksul alates selle eelarveaasta 1. jaanuarist, mille kestel need tekkisid;

[...]“.

6

Finantshalduse seaduse artikkel 101 oli sõnastatud järgmiselt:

„Aegumine katkeb kohtutäituri toiminguga või riigi poolt võla tunnistamisega.

Kohtule kaebuse esitamisel peatub aegumine kuni lõpliku otsuse kuulutamiseni.“

Föderaalriigi eelarve ja finantshalduse korralduse seadus

7

22. mai 2003. aasta õigusakti loi portant organisation du budget et de la comptabilité de l'État fédéral (föderaalriigi eelarve ja finantshalduse korralduse seadus) (Moniteur belge, 3.7.2003) artikli 131 teises lõigus on sätestatud:

„17. juuli 1991. aasta kuningliku määruse, millega konsolideeritakse riigi finantshaldust käsitlevad seadused, artikli 100 esimene lõik jääb kehtima föderaalriigi vastu esinevatele nõuetele, mis on tekkinud enne käesoleva seaduse jõustumist.“

Põhikohtuasi ja eelotsuse küsimused

8

F. Ullens de Schooten käitis kliiniliste analüüside laboratooriumi BIORIM, mille pankrot kuulutati välja 3. novembril 2000.

9

Olles saanud vastava kaebuse, esitas Euroopa Komisjon 20. juunil 1985 Euroopa Kohtule hagi, milles ta palus tuvastada, et Belgia Kuningriik rikkus EÜ asutamislepingu artiklist 52 (hiljem EÜ artikkel 43) tulenevaid kohustusi, kui ta välistas selle, et sotsiaalkindlustusest võiks hüvitada selliseid laborimeditiini teenuseid, mis on osutatud laboratooriumides, mida käitab eraõiguslik juriidiline isik, mille liikmed, osanikud ja juhid ei ole kõik sellised füüsilised isikud, kellel on õigus teha meditsiinilisi analüüse.

10

Euroopa Kohus jättis selle hagi 12. veebruari 1987. aasta otsusega komisjon vs. Belgia (221/85, EU:C:1987:81) rahuldamata. Täpsemalt seoses asutamisvabadusega tõdes kohus, et tingimusel,

et on tagatud võrdne kohtlemine, võib iga liikmesriik vastavasisuliste ühenduse eeskirjade puudumisel oma territooriumil vabalt reguleerida laborimeditiini teenuseid osutavate laboratooriumide tegevust. Euroopa Kohus leidis samuti, et kõnealused Belgia õigusnormid ei takista teiste liikmesriikide kodanikest arstidel või apteekritel siirduda Belgiasse ja käitada seal kliiniliste analüüside laboratooriumi, kelle osutatavaid teenuseid hüvitatakse sotsiaalkindlustusest. Euroopa Kohus järeldas sellest, et tegemist on õigusnormidega, mida kohaldatakse vahet tegemata Belgia kodanikele ja teiste liikmesriikide kodanikele ning mille sisu ja eesmärgid ei võimalda järeldada, et need on vastu võetud diskrimineerival eesmärgil või et neil on diskrimineerivad tagajärjed.

11

Laboratooriumi BIORIM suhtes toimus 1989. aastal kriminaaluurimine maksudest kõrvalehoidumise kahtlustuse tõttu. Uurimise tulemusel esitati F. Ullens de Schootenile süüdistus muu hulgas laboratooriumi ebaseadusliku käitamise varjamises, mis kujutab endast kuningliku määruse nr 143 artikli 3 rikkumist.

12

Tribunal de première instance de Bruxelles (Brüsseli esimese astme kohus, Belgia) mõistis 30. oktoobri 1998. aasta otsusega F. Ullens de Schootenile viieaastase reaalse vangistuse ja trahvi. Peale selle rahuldas see kohus tsiviilhagejatest kindlustusseltside nõuded ja mõistis F. Ullens de Schootenilt neile välja esialgse ühe euro suuruse summa.

13

Kõnealune kohus lükkas tagasi F. Ullens de Schootenil argumendi, mille kohaselt kuningliku määruse nr 143 artikkel 3 ei kehtinud nende tegude toimepanemise ajal, mille tõttu talle süüdistus esitati.

14

Cour d'appel de Bruxelles (Brüsseli apellatsioonikohus, Belgia) tühistas selle kohtuotsuse 7. detsembri 2000. aasta otsusega. Apellatsioonikohus mõistis F. Ullens de Schootenile siiski samade tegude eest viieaastase vangistuse, millest nelja aastat ületava osa tingimisi, ning trahvi. Tsiviilhagejate nõuded tunnistati vastuvõetamatuks või põhjendamatuks.

15

Eelotsusetaotlusest nähtub, et kõnealuse kohtuotsusega „eemaldati igasugune viide“ kuningliku määruse nr 143 artikli 3 rikkumisele seoses tegudega, mis olid toime pandud enne selle sätte jõustumist. Seoses pärast kõnealuse sätte jõustumist toime pandud tegudega lükkas Cour d'appel de Bruxelles (Brüsseli apellatsioonikohus) tagasi F. Ullens de Schootenil väite, et see säte ei ole liidu õigusega kooskõlas, ning keeldus samas Euroopa Kohtule eelotsusetaotlust esitamast.

16

Cour de cassation (Belgia kassatsioonikohus) jättis 14. veebruari 2001. aasta otsusega rahuldamata Cour d'appel de Bruxelles'i (Brüsseli apellatsioonikohus) tehtud süüdimõistva otsuse peale esitatud kassatsioonkaebused, rahuldades tsiviilhagejate esitatud kassatsioonkaebused ja saatis kohtuasja tagasi Cour d'appel de Mons'ile (Monsi apellatsioonikohus, Belgia).

17

Cour d'appel de Mons (Monsi apellatsioonikohus) tunnistas 23. novembri 2005. aasta otsusega osaliselt põhjendatuks rahalise nõude, mille esitasid kuus kindlustusseltsi F. Ullens de Schooten vastu seoses summadega, mis olid laboratooriumile BIORIM alusetult makstud ajavahemikus 1. augustist 1989 kuni 16. aprillini 1992.

18

Nimetatud kohus lükkas tagasi F. Ullens de Schooten argumendi, et kuningliku määruse nr 143 artikkel 3 ei ole kooskõlas liidu õigusega. Leides, et Cour d'appel de Bruxelles'i (Brüsseli apellatsioonikohus) 7. detsembri 2000. aasta jõustunud otsus on tema jaoks siduv, mõistis Cour d'appel de Mons (Monsi apellatsioonikohus) F. Ullens de Schootenilt kindlustusseltsidele välja esialgse ühe euro suuruse summa ning palus asjaomastel kindlustusseltsidel oma kahju ümber arvutada lähtuvalt maksetest, mis tehti pärast kuningliku määruse nr 143 artikli 3 jõustumist.

19

Selle kohtuotsuse peale esitatud kassatsioonkaebused jättis Cour de cassation (kassatsioonikohus) 14. juuni 2006. aasta otsusega rahuldamata.

20

Paralleelselt F. Ullens de Schooten vastutust puudutava kohtumenetlusega peatas Commission de biologie clinique (laborimeditiini komisjon) 18. märtsi 1999. aasta otsusega laboratooriumi BIORIM tegevusloa kehtivuse 12 kuuks.

21

Rahvatervise minister jättis selle otsuse peale esitatud vaide 9. juuli 1999. aasta käskkirjaga rahuldamata.

22

Laborimeditiini komisjon pikendas 8. juuni 2000. aasta otsusega tegevusloa kehtivuse peatamist veel 12 kuu võrra.

23

Rahvatervise minister jättis uue otsuse peale esitatud vaide 24. juuli 2000. aasta käskkirjaga rahuldamata.

24

Olles saanud ministri käskkirjade peale esitatud kaks tühistamiskaebust, esitas Conseil d'État (Belgia kõrgeim halduskohus) Cour constitutionnelle'ile (Belgia konstitutsioonikohus) eelotsuse küsimuse kuningliku määruse nr 143 artikli 3 põhiseadusele vastavuse kohta.

25

Samal ajal väljastas komisjon F. Ullens de Schooten kaebuse tõttu 17. juulil 2002 Belgia Kuningriigile põhjendatud arvamuse, milles ta asus seisukohale, et kuningliku määruse nr 143 artikkel 3 on vastuolus EÜ artikliga 43.

26

Kuna Belgia riik muutis kuningliku määruse nr 143 artiklit 3, lõpetas komisjon juhtumi menetlemise.

27

Cour constitutionnelle (konstitutsioonikohus) leidis 19. detsembri 2007. aasta otsuses nr 160/2007, et kõnealuse sätte muudatusele eelnenud redaktsioon oli põhiseadusega kooskõlas.

28

Cour constitutionnelle (konstitutsioonikohus) tõdes ka, et kuna laboratooriumi BIORIM õigussuhted „on täielikult liikmesriigi sisesfääris“, ei saa see laboratoorium tugineda EÜ artiklitele 43, 49 ja 56.

29

Seetõttu jättis Conseil d'État (kõrgeim halduskohus) 10. septembri ja 22. detsembri 2008. aasta otsustega kaebused rahuldamata.

30

F. Ullens de Schooten esitas 14. detsembri 2006 ja 21. augusti 2007. aasta avaldustega Euroopa Inimõiguste Kohtule kaebuse, milles ta palus tuvastada, et Belgia riik on rikkunud Roomas 4. novembril 1950 alla kirjutatud Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni.

31

Euroopa Inimõiguste Kohus leidis 20. septembri 2011. aasta otsuses Ullens de Schooten ja Rezabek vs. Belgia (ECLI:CE:ECHR:2011:0920JUD000398907), et konventsiooni artikli 6 lõiget 1 ei ole rikutud.

32

F. Ullens de Schooten esitas Tribunal de première instance de Bruxelles'ile (Brüsseli esimese astme kohus) 17. juulil 2007 Belgia riigi vastu kaebuse, milles ta nõudis, et hüvitataks esiteks kõik rahalised tagajärjed, mis tulenesid tema süüdimõistmisest Cour d'appel de Mons'i (Monsi apellatsioonikohus) 23. novembri 2005. aasta otsusega, teiseks kõik summad, mis võidakse temalt laboratooriumi BIORIM või selle endise juhi nõudel välja mõista, ning kolmandaks kõik summad, mis võidakse temalt välja mõista maksuvaidlustes.

33

F. Ullens de Schooten palus oma kaebuses mõista Belgia riigilt välja 500000 eurot mittevaralise kahju eest, esialgse summa 34500000 eurot võimatuse eest käitada laboratooriumi BIORIM ning esialgse ühe euro suuruse summa advokaaditasu ja -kulude katteks.

34

F. Ullens de Schooten palus Tribunal de première instance de Bruxelles'il (Brüsseli esimese astme kohus) juhul, kui viimasel on käesolevas asjas liidu õiguse kohaldamise suhtes kahtlusi, esitada Euroopa Kohtule eelotsuse küsimus.

35

Tribunal de première instance de Bruxelles (Brüsseli esimese astme kohus) tunnistas 19. juuni 2009. aasta otsusega käesoleva kohtuotsuse punktis 33 nimetatud nõude vastuvõetamatuks,

põhjendusel et see on aegunud.

36

F. Ullens de Schooten esitas selle kohtuotsuse peale apellatsioonkaebuse eelotsusetaotluse esitanud kohtule, kellel on käesolevas asjas liidu õiguse tõlgendamise ja kohaldamise suhtes kahtlusi.

37

Neil asjaoludel otsustas Cour d'appel de Bruxelles (Brüsseli apellatsioonikohus) menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmised eelotsuse küsimused:

„1.

Kas liidu õigus, eelkõige tõhususe põhimõtte nõuab, et teatavatel asjaoludel [...] hakkab selline siseriiklik aegumistähtaeg nagu see, mis on sätestatud riigi finantshalduse seaduse artiklis 100, mida kohaldatakse kahju hüvitamise nõude suhtes, mille eraõiguslik isik on esitanud Belgia riigi vastu seadusandja poolt EÜ artikli 43 [...] rikkumise tõttu, kulgema alles siis, kui see rikkumine on tuvastatud, või vastupidi, kas tõhususe põhimõtte järgimine on sellistel asjaoludel piisavalt tagatud sellele eraõiguslikule isikule jäetud võimalusega katkestada aegumine kohtutäituri dokumendi kättetoimetamisega?

2.

Kas EÜ artikleid 43, 49 ja 56 ning mõistet „puhtalt riigisisene olukord“, mis võib piirata õigussubjekti võimalust tugineda nendele õigusnormidele liikmesriigi kohtus lahendatavas vaidluses, tuleb tõlgendada nii, et need välistavad Euroopa õiguse kohaldamise Belgia kodaniku ja Belgia riigi vahelises vaidluses sellise kahju hüvitamise üle, mis on tekitatud liidu õiguse väidetava rikkumisega, mis seisneb selliste Belgia õigusnormide vastuvõtmises ja jõushoidmises, nagu kuningliku määruse nr 143 artikkel 3, mida kohaldatakse vahet tegemata oma ja teiste liikmesriikide kodanike suhtes?

3.

Kas Euroopa õiguse esimuse põhimõtet ja ELL artikli 4 lõiget 3 tuleb tõlgendada nii, et need ei luba eirata jõustunud kohtuotsuse seadusjõu põhimõtet, kui küsimus on Euroopa õigusega vastuolus olevaks osutuva jõustunud kohtuotsuse uuesti läbivaatamises või tühistamises, ent samas nii, et need lubavad siseriiklikust normist tulenevat jõustunud kohtuotsuse seadusjõu põhimõtet eirata juhul, kui selle jõustunud, ent Euroopa õigusega vastuolus oleva kohtuotsuse alusel tuleks teha uus kohtuotsus, mis kinnistaks Euroopa õiguse rikkumise, mis on toimunud selle esimese kohtuotsusega?

4.

Kas Euroopa Kohus saaks kinnitada, et küsimus, kas Euroopa õigusega vastuolus oleva jõustunud kohtuotsuse korral tuleb jõustunud kohtuotsuse seadusjõu põhimõtet selle kohtuotsuse uuesti läbivaatamise või tühistamise nõude lahendamisel eirata, ei ole [27. märtsi 1963. aasta kohtuotsuse Da Costa jt (28/62–30/62, EU:C:1963:6) ning 6. oktoobri 1982. aasta kohtuotsuse Cilfit jt (283/81, EU:C:1982:335)] tähenduses sisuliselt identne küsimusega, kas jõustunud kohtuotsuse seadusjõu põhimõtte on vastuolus Euroopa õigusega, kui palutakse teha (uus) kohtuotsus, milles tuleks seda Euroopa õiguse rikkumist korrata, mistõttu asja viimase kohtuastmena lahendav kohus ei pääse eelotsusetaotluse esitamise kohustusest?“

Eelotsuse küsimuste analüüs

Euroopa Kohtu pädevus

38

Belgia valitsus väidab, et Euroopa Kohtul puudub pädevus käesolevat eelotsusetaotlust lahendada, kuna põhikohtuasi puudutab puhtalt riigisisest olukorda, mis ei kuulu liidu õiguse kohaldamisalasse.

39

Tuleb siiski märkida, et oma küsimustega palub eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt selgitada, kas riigi lepinguväline vastutus kahju eest, mis on isikutele väidetavalt tekitatud liidu õiguse rikkumisega, saab kõne alla tulla kohtuasjas, mille kõik asjaolud on üheainsa liikmesriigi sisesed.

40

Sellega seoses tuleb meenutada, et väljakujunenud kohtupraktika kohaselt võib Euroopa Kohus talle ELTL artikli 267 alusel esitatud eelotsusetaotlust menetledes liidu õigust tõlgendada üksnes talle antud pädevuse piires (vt kohtuotsus, 27.3.2014, Torralbo Marcos, C?265/13, EU:C:2014:187, punkt 27 ja seal viidatud kohtupraktika).

41

Põhimõtte, mille kohaselt on riigil lepinguväline vastutus talle süükspandavate liidu õiguse rikkumisega isikutele põhjustatud kahju eest, on liidu õiguskorrale omane. Euroopa Kohus on leidnud, et kannatanutel on selle vastutuse tõttu õigus hüvitisele kolme tingimuse üheaegsel esinemisel ehk juhul, kui rikutud liidu õigusnorm annab eraõiguslikele isikutele õigusi, õigusnormi rikkumine on piisavalt selge ning rikkumise ja isikutele tekitatud kahju vahel on otsene põhjuslik seos (vt selle kohta kohtuotsused, 19.11.1991, Francovich jt, C?6/90 ja C?9/90, EU:C:1991:428, punkt 35, ning 5.3.1996, Brasserie du pêcheur ja Factortame, C?46/93 ja C?48/93, EU:C:1996:79, punktid 31 ja 51).

42

Samu tingimusi kohaldatakse liikmesriigi lepinguvälisele vastutusele kahju eest, mis on põhjustatud viimase astmena asja lahendava siseriikliku kohtu lahendiga, mis rikub liidu õigusnormi (vt kohtuotsused, 30.9.2003, Köbler, C?224/01, EU:C:2003:513, punkt 52, ja 28. juuli 2016, Tomášová, C?168/15, EU:C:2016:602 punkt 23 ning seal viidatud kohtupraktika).

43

Seetõttu kuulub riigi lepinguvälise vastutuse põhimõtte Euroopa Kohtu tõlgendamispädevusse.

44

Neil asjaoludel on Euroopa Kohtul pädevus käesolev eelotsusetaotlus lahendada.

Teine küsimus

45

Teise küsimusega, mida on sobilik analüüsida esimesena, palub eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt selgitada, kas liidu õigust tuleb tõlgendada nii, et kord, mille kohaselt liikmesriigil on lepinguväline vastutus liidu õiguse rikkumisega tekitatud kahju eest, on kohaldatav juhul, kui isikule on väidetavalt tekitatud kahju ELTL artiklis 49, 56 või 63 ette nähtud põhivabaduse väidetava rikkumise tõttu siseriiklike õigusnormidega, mida kohaldatakse vahet tegemata oma ja teiste liikmesriikide kodanike suhtes, kohtuasjas, mille kõik asjaolud on ainult selle liikmesriigi sisesed.

46

Teisele küsimusele vastamiseks tuleb kõigepealt märkida, et nagu on meenutatud käesoleva kohtuotsuse punktis 41, esineb riigi lepinguväline vastutus liidu õiguse rikkumisega isikutele põhjustatud kahju eest üksnes juhul, kui asjaomane liidu õigusnorm annab eraõiguslikele isikutele õigusi. Seetõttu on vaja kindlaks teha, kas isikule, kes on niisuguses olukorras nagu F. Ullens de Schooten, tuleneb EL toimimise lepingu asjaomastest sätetest õigusi.

47

Sellega seoses tuleb meenutada, et EL toimimise lepingu sätted, mis reguleerivad asutamisvabadust, teenuste osutamise vabadust ja kapitali vaba liikumist, ei ole kohaldatavad olukorras, mille kõik asjaolud on üheainsa liikmesriigi sisesed (vt selle kohta kohtuotsused, 20.3.2014, Caixa d'Estalvis i Pensions de Barcelona, C-139/12, EU:C:2014:174, punkt 42 ja seal viidatud kohtupraktika, ning 30.6.2016, Admiral Casinos & Entertainment, C-464/15, EU:C:2016:500, punkt 21 ja seal viidatud kohtupraktika).

48

Nagu nähtub nii eelotsusetaotlusest kui ka käesoleva kohtuotsuse punktides 27 ja 28 viidatud Belgia Cour constitutionnelle'i (konstitutsioonikohus) 19. detsembri 2007. aasta otsusest nr 160/2007, iseloomustavad põhikohtuasja asjaolud, mis kõik on Belgia riigi sisesed. Belgia kodanik F. Ullens de Schooten, kes käitis Belgia territooriumil asunud kliiniliste analüüsides laboratooriumi, nõuab nimelt Belgia riigilt hüvitist kahju eest, mis talle väidetavalt tekitati seeläbi, et käesoleva kohtuotsuse punktis 3 viidatud Belgia õigusnormid olid väidetavalt vastuolus liidu õigusega.

49

Mis puudutab seda, et 12. veebruari 1987. aasta otsuses komisjon vs. Belgia (221/85, EU:C:1987:81), mis puudutas komisjoni esitatud liikmesriigi kohustuste rikkumise hagi, hindas Euroopa Kohus, kas Belgia Kuningriik oli järginud ühte EMÜ asutamislepingus ette nähtud põhivabadustest, siis ainuüksi see asjaolu ei võimalda jõuda järeldusele, et sellele vabadusele võib tugineda eraõiguslik isik niisuguses kohtuasjas nagu põhikohtuasjas, mille kõik asjaolud on üheainsa liikmesriigi sisesed. Nimelt, kui liikmesriigi kohustuste rikkumise hagi esitamine tähendab, et Euroopa Kohus kontrollib, kas komisjoni vaidlustatav siseriiklik meede võib üldiselt pärssida teiste liikmesriikide ettevõtjate tahet kasutada kõnealust vabadust, siis eelotsusemenetluses on Euroopa Kohtu ülesanne seevastu abistada eelotsusetaotluse esitanud kohut viimase menetluses oleva konkreetse vaidluse lahendamisel ning see eeldab, et on tuvastatud, et kõnealune vabadus on selles vaidluses kohaldatav.

50

Euroopa Kohus on tõepoolest pidanud vastuvõetavaks eelotsusetaotlusi, mis puudutavad aluslepingute selliste sätete tõlgendamist, mis käsitlevad põhivabadusi, isegi kui kõik

põhikohtuasjade asjaolud on olnud üheainsa liikmesriigi sisesed, põhjendusel et ei saa välistada, et teistes liikmesriikides asuvad kodanikud on olnud või oleksid huvitatud nende vabaduste kasutamisest, et tegutseda kõnealused siseriiklikud õigusnormid kehtestanud liikmesriigi territooriumil, ning seega et need õigusnormid, mida kohaldatakse vahet tegemata oma ja teiste liikmesriikide kodanike suhtes, võivad kaasa tuua tagajärgi, mis ei ole selle liikmesriigi sisesed (vt selle kohta eelkõige kohtuotsused, 1.6.2010, Blanco Pérez ja Chao Gómez, C?570/07 ja C?571/07, EU:C:2010:300, punkt 40; 18.7.2013, Citroën Belux, C?265/12, EU:C:2013:498, punkt 33, ning 5.12.2013, Venturini jt, C?159/12–C?161/12, EU:C:2013:791, punktid 25 ja 26).

51

Samuti on Euroopa Kohus märkinud, et kui eelotsusetaotluse esitanud kohus pöördub Euroopa Kohtusse menetluse raames, milles on palutud tühistada õigusnormid, mis on kohaldatavad mitte üksnes selle riigi oma kodanike, vaid ka teiste liikmesriikide kodanike suhtes, mõjutab otsus, mille see kohus teeb pärast eelotsusemenetluses tehtud otsust, ka viimati nimetatud kodanikke, mistõttu on õigustatud talle seoses põhivabadusi käsitlevate asutamislepingu sätetega esitatud küsimustele vastamine, hoolimata sellest, et kõik põhikohtuasja asjaolud on üheainsa liikmesriigi sisesed (vt selle kohta kohtuotsus, 8.5.2013, Libert jt, C?197/11 ja C?203/11, EU:C:2013:288, punkt 35).

52

Lisaks olgu meenutatud, et ELTL artiklis 49, 56 või 63 ette nähtud põhivabaduste tõlgendamine võib kohtuasjas, mille kõik asjaolud on üheainsa liikmesriigi sisesed, osutada asjakohaseks, kui siseriiklik õigus kohustab eelotsusetaotluse esitanud kohut tagama selle kohtu asukoha liikmesriigi kodanikule samad õigused kui need, mis samasuguses olukorras tulenevad liidu õigusest mõne teise liikmesriigi kodanikule (vt selle kohta kohtuotsused, 5.12.2000, Guimont, C?448/98, EU:C:2000:663, punkt 23; 21.6.2012, Susisalo jt, C?84/11, EU:C:2012:374, punkt 20, ning 21.2.2013, Ordine degli Ingegneri di Verona e Provincia jt, C?111/12, EU:C:2013:100, punkt 35).

53

Sama kehtib ka juhul, kui põhikohtuasja asjaolud ei ole küll otseselt liidu õiguse kohaldamisalas, kuid liidu õigusnormid on muudetud kohaldatavaks siseriikliku õigusega, mille kohaselt olukordades, kus kõik asjaolud on üheainsa liikmesriigi sisesed, lahenduse leidmisel järgitakse liidu õiguses sätestatud (vt selle kohta kohtuotsused, 18.10.1990, Dzodzi, C?297/88 ja C?197/89, EU:C:1990:360, punktid 36, 37 ja 41; 17.7.1997, Leur-Bloem, C?28/95, EU:C:1997:369, punktid 27 ja 32, ning 14.3.2013, Allianz Hungária Biztosító jt, C?32/11, EU:C:2013:160, punkt 20).

54

Samas ei saa Euroopa Kohus käesoleva kohtuotsuse punktides 50–53 nimetatud juhtudel, kui siseriiklik kohus on tema poole pöördunud seoses olukorraga, mille kõik asjaolud on üheainsa liikmesriigi sisesed, ilma et see siseriiklik kohus märgiks muud peale selle, et asjassepuutuvaid siseriiklikke õigusnorme kohaldatakse vahet tegemata selle liikmesriigi kodanike ja teiste liikmesriikide kodanike suhtes, asuda seisukohale, et põhivabadusi käsitlevate EL toimimise lepingu sätete tõlgendamiseks esitatud eelotsusetaotlus on siseriiklikule kohtule tarvilik tema menetluses oleva vaidluse lahendamiseks. Konkreetsed asjaolud, mis võimaldavad tuvastada seose sellise vaidluse eseme või faktide, mille kõik asjaolud on üheainsa liikmesriigi sisesed, ja ELTL artikli 49, 56 või 63 vahel, peavad nimelt ilmnema eelotsusetaotlusest.

55

Seetõttu peab niisuguse olukorra kontekstis, mis on kõne all põhikohtuasjas ja mille kõik asjaolud on üheainsa liikmesriigi sisesed, eelotsusetaotluse esitanud kohus teatama Euroopa Kohtule vastavalt Euroopa Kohtu kodukorra artiklis 94 sätestatud nõuetele, millistel põhjustel on tema menetluses olev vaidlus hoolimata selle puhtalt siseriiklikust laadist põhivabadusi käsitlevate liidu õigusnormidega seotud viisil, mis muudab eelotsusemenetluses taotletud tõlgenduse selle vaidluse lahendamise seisukohast vajalikuks.

56

Eelotsusetaotlusest ei nähtu aga, et põhikohtuasjas kohustaks siseriiklik õigus eelotsusetaotluse esitanud kohut tagama Belgia kodanikule samad õigused kui need, mis samasuguses olukorras tulenevad liidu õigusest mõne teise liikmesriigi kodanikule, või et liidu õigusnormid oleksid muudetud kohaldatavaks Belgia õigusnormidega, mille kohaselt olukordades, kus kõik asjaolud on Belgia riigi sisesed, lahenduse leidmisel järgitakse liidu õiguses sätestatud.

57

Käesoleval juhul palub eelotsusetaotluse esitanud kohus Euroopa Kohtul selgitada, kas seoses lepinguvälise vastutuse tuvastamise kaebusega, mis on esitatud liikmesriigi vastu liidu õiguse väidetava rikkumise tõttu, võib selle liikmesriigi kodanikule ELTL artiklist 49, 56 või 63 tuleneda õigusi, kuigi kõnealusel vaidlusel ei ole nende sätetega mingit seost. Kuna põhikohtuasja asjaoludes ei esine ühtegi sedalaadi seika, ei saa need sätted, mille eesmärk on kaitsta oma põhivabadusi tegelikult kasutavaid isikuid, siiski anda õigusi F. Ullens de Schootenile ning seega ei saa liidu õigus olla asjaomase liikmesriigi lepinguvälise vastutuse alus.

58

Kõiki eespool toodud kaalutlusi silmas pidades tuleb teisele küsimusele vastata, et liidu õigust tuleb tõlgendada nii, et kord, mille kohaselt liikmesriigil on lepinguväline vastutus liidu õiguse rikkumisega tekitatud kahju eest, ei ole kohaldatav juhul, kui isikule on väidetavalt tekitatud kahju ELTL artiklis 49, 56 või 63 ette nähtud põhivabaduse väidetava rikkumise tõttu siseriiklike õigusnormidega, mida kohaldatakse vahet tegemata oma ja teiste liikmesriikide kodanike suhtes, kui olukorras, mille kõik asjaolud on liikmesriigisisised puudub igasugune seos põhikohtuasja eseme või faktide ja kõnealuste artiklite vahel.

Esimene, kolmas ja neljas küsimus

59

Kuna esimene, kolmas ja neljas küsimus põhinevad ekslikul eeldusel, et liidu õigus saab olla asjaomase liikmesriigi lepinguvälise vastutuse aluseks niisuguses vaidluses, nagu toimub põhikohtuasjas, ei ole vaja neile vastata.

Kohtukulud

60

Kuna põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotluse esitanud kohtus pooleli oleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse siseriiklik kohus. Euroopa Kohtule seisukohtade esitamisega seotud kulusid, välja arvatud poolte kohtukulud, ei hüvitata.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (suurkoda) otsustab:

Liidu õigust tuleb tõlgendada nii, et kord, mille kohaselt liikmesriigil on lepinguväline vastutus liidu õiguse rikkumisega tekitatud kahju eest, ei ole kohaldatav juhul, kui isikule on väidetavalt tekitatud kahju ELTL artiklis 49, 56 või 63 ette nähtud põhivabaduse väidetava rikkumise tõttu siseriiklike õigusnormidega, mida kohaldatakse vahet tegemata oma ja teiste liikmesriikide kodanike suhtes, kui olukorras, mille kõik asjaolud on liikmesriigisisised puudub igasugune seos põhikohtuasja eseme või faktide ja kõnealuste artiklite vahel.

Allkirjad

(*1) Kohtumenetluse keel: prantsuse.